

Erdőgazdasági életkérdések*

Írta Dr. Weisz Leo (Zürich)

I.

A svájci erdészvilágot élénken foglalkoztató s e lapokban is ismertetett** kérdésekhez, a berni „Bund“ szerkesztőségének felhívására, hosszabb cikksorozatban magam is hozzászóltam. Az ott közöltekéből néhány fejezetet a hazai erdészfórum elé hozok. Remélem, hogy ha azok minden vonalon tetszésre nem is találhatnak, legalább egészséges eszmecserére fognak alkalmat szolgáltatni.

1. Az erdőeloszlás hiányai, az erdőfentartás kényszere.

A háború és az azt követő „béke“ okozta rázkódtatások és eltolódások könyörtelenül felfedték gazdasági rendszerünk „gyengéit“ s ma nyomatékosan pótlásokat, helyreigazításokat követelnek.

Eme próbát az erdőgazdaság sem kerülte el s ez alkalmammal az elmúlt évtizedek erdőgazdasági politikája, sajnos, nem egy tekintetben, elégtelennek, helytelennek, részletmunkának bizonyult.

A háborús megterhelés azon a ponton törte át erdészeti rendszerünket, amelyre „*Forstpolitik in Ungarn*“ című munkámban már 1914-ben, mint erdőgazdasági politikánk leggyengébb pontjára mutattam rá: *arra a tényre, hogy az európai erdőtörvénykezés a 80-as évek vége felé, általában megrekedt és azóta nem jutottak tudományos haladásunknak megfelelő új szempontok érvényre.* Ennek folytán nem került rendezés alá az erdőeloszlás életbevágó kérdése sem.

* Jóllehet az évek hosszú sora óta külföldi tanulmányokat folytató szerző ezt a közleményét mintegy két évvel ezelőtt írta és bár fejtegetései bizonyos vonatkozásokban a mi magyar viszonyainkra, átmeneti állapotban vergődő országunk különleges körülményeire nem mindenben találók, közreadjuk abban a reményben, hogy a hallomás szerint munkában levő új erdőtörvény megalkotása előtt szakközönségünknek módjában legyen a különböző nézőpontokból megvilágított irányelvek fölött eszmecserét folytatni s a leszűrt életigazságokat tisztult felfogásban annakidején érvényrejuttatni.

** Lásd az „E. L.“ 1920. évi XIX., XX. füzetét.

A 70-es évek törvényei lényegükben bármily „alaposak” is, csak provizóriumok. Nem is lehettek egyebek, hiszen valamennyi a múlt század második felében tomboló árvizek hatása alatt jött létre. Az állami beavatkozás ezen első lépésénél pedig a legfőbb feladat az volt: határt szabni ama *gazdasági* irányzatnak, mely virágzó területeket pusztulással, országokat erdeiknek elvesztésével fenyegetett. Az ébredő, új szállítási- és értékesítési lehetőségeket nyújtó, modern gazdasági élet* elemi erővel tört be eladdig elszigetelt, félreeső területekre és az erdő, illetve a fa értékének felhajtásával nagy jutalommal kecsegtette azokat, kik erdeiket gyorsan letarolták. Ezzel az áramlattal kellett mindenek előtt *szembeszállni*, ez a fő célja a 70-es törvényeknek. Az akkori ismeretek és tapasztalatokhoz viszonyítva, valamennyi derekas teljesítmény volt. Ha most mégis elégtelennek bizonyultak, ez nem az elődök mulasztása, hanem azoké, akik *nem folytatták* az általuk megkezdett munkát. Ez bosszúlja meg magát ma oly rettenetesen.

Itt, Svájcban s köröskörül a szomszédos államokban, minden óvó intést túlharsogva, nagyszabású erdőírtást követelnek a mezőgazdák, mert sok helyütt kényszer útján tartott fenn olyan talajon az erdő, amely minden hátrányos következmény nélkül, más célra volna használható. Magyarországon például, ahol évtizedek óta még ott is szorgalmasan írtanak, ahol az csak a közérdek nyilvánvaló arculesapásával lehetséges, ma az Alföld erdősítésének szinte emberi erőt meghaladó feladata vár megoldásra. Eme ellentétes jelenségek, melyek egyaránt eddigi erdőpolitikánk nyilvánvaló esődjének biztos jelei, mind, *egyetlenegy* mulasztásnak következményei.

Negyven esztendőn át nem tartották szükségesnek az erdő területi eloszlását javítani s azt racionális alapokra fektetni. Kisebb helyesbítések nem számítanak. Nagyszabású akciót pedig sehohsem kezdeményeztek. A 70-es törvények által teremtett helyzet mindenütt szentesítést nyert, ez került aránylag a legkevesebb fáradságba, ütközött a legkisebb ellentállásba s azóta fokozódik a kopárosodás, mert véletlenül már akkor is kópár volt s nincs fája a magyar rónának s mert már

* és a kapzsiság. (Szerk.)

akkor sem volt sok erdeje. Pedig még Svájcban is, ahol minden talpalattnyi földre szükség van, sok oly talajon áll még erdő, amely más művelésre is alkalmas.

Bűn volt ez az erdőterületek visszahódításánál mutatkozó lanyhaság úgy erdőgazdasági, mint kultúrpolitikai és társadalmi szempontból s következményei ma hatványozott súllyal nehezednek reánk. Zúgolódní ez ellen nincs jogunk, mert mi magunk voltunk a hibásak.

Mi megtanultuk az erdőt más szemmel nézni, mint elődeink s miután egyideig nagyobbára fatermelők voltunk, kezdtük végre az erdőt magát, egész mivoltában szemügyre venni, funkcióit behatóbban megfigyelni, a közte és az őt körülvevő természet s emberi társadalom közti, eddig inkább csak gyanított, mint ismert összefüggéseket tanulmányozni, boncolgatni. E közben új világ tárult fel előttünk s oly belátásokhoz jutottunk, melyek a modern erdészt oly munkára képesítik, mely a kultúrpolitika úttörőjévé kell, hogy avassák őt. S míg mi magunk elég szépen haladtunk, teljesen megfelledeztünk ama kötelezettségről, amelyeket ez a magasabb nívó, alaposabb tudás, mélyrehatóbb ismeret rótt reánk. Hol kényszerült eddigelé a törvényhozó számot vetni kutatásaink, megfigyeléseink eredményeivel? Avagy, hol igyekeztünk eme eredményeket s a belőlük folyó következtetéseket, szükségességeket belevinni a köztudatba? Abba a köztudatba, amely még mindig az ükapák tanát vallja s amely szerint, erdőtörvényeink meghatározására hivatkozva, az erdőnek csak a magas hegységekbén, lavinák és kőgörgetegekkel szemben van védő hatása. Síkon, dombos vidéken kényszer útján való fentartása tehát jogtalan? Mit tettünk, hogy ez a köztudat magáévá tegye az erdő és a vízállás, az erdő és a talajvíz, az erdő és a pára képződés stb. közti összefüggés, a szelek erejére való hatásának ismeretét? Ügyszólván semmit sem!

Csuda-e tehát, ha ma azok, akik előtt mindez hétpecsétetes titok, rejtély, az erdészvilág féltékenyen őrzött „jobban-tudása“, tudatlanságukban sok olyasmit kérnek, ami csak kárt okozna? A kisgyerek, aki még nem tudja mi a tűz, gyanútlanul, mit sem sejtve nyúl a lángba, s csak akkor kezd el sírni,

amikor már késő. Ilyen kisgyerek azonban ma erdőgazdaságpolitikai kérdésekben a világ legnagyobb része, még pedig a mi mulasztásunk folytán, mert a mi hivatásunk, a mi feladatunk volna őt oktatni, felvilágosítani.

E helyett azonban kényelmesebbnek tartottuk önönmagunkat „erdőrendőrökké“ átminősíteni s ahol a tudatlanság ellentállására találtunk, ott nem mindig a felvilágosítás fátyljával, hanem a paragrafus korbácsával, a törvény szigorával igyekeztünk jobb-belátásunknak, tudásunknak érvényt szerezni. Ezzel kiélesítettük a mezőgazdaság és az erdőgazdaság közti ellentétet és megnehezítettük, sőt nem egy helyütt egyelőre lehetlenné tettük feladataink széleskörű megvalósítását.

Azonban nemcsak tanítanunk, hanem még tanulnunk is kell egyetmást, ha azt akarjuk, hogy e téren javulás álljon be.

Az apák örökét féltékenyen őrző *Cerberus*-szerep nem elégíthet ki többé olyanokat, kikben kötelességérzet van, mert az új ismeretek, a dolgok összefüggésébe való alaposabb betekintés új célok felé mutatnak. Az évtizedek óta folyton növekvő gazdaságtörténeti és anthropogrográfiai kutatások eredményei sem szolgálhatnak arra, hogy velük könyvtárakat töljének, hanem hogy tanítsanak, felvilágosítsanak. Hogy mily botor dolog előlük kitérni, bizonyítja a jelen. Ha süketek is voltunk velük szemben eddig, mégis eljött az idő, amelyben már most sokkal nehezebb körülmények között kell arra az útra térni, amelyet könnyen érhattünk volna el, ha idejekorán hallgattunk volna a dolgokban rejlő logikus összefüggés intő szavára.

Ilyen intelem volt ama kutatások eredménye is, melyek az erdő jelenlegi területeloszlásának történetével foglalkoztak. Mindenütt hallható hangon hirdették, hogy a mai állapot korántsem észszerűen felépített tervnek, avagy akárcsak tapasztalatok árán szerzett belátásnak is, évszázados szívós, céltudatos munkával teremtett eredménye, amelyet megőrizni, minden megváltoztatására irányuló javaslattal szembeszállni, kultúrtett volna. Óh nem! Az erdő területének jelenlegi eloszlása *véletlen!* Véletlen oly értelemben, hogy nem megfontolás,

hanem olyan történelmileg adott gazdasági és társadalmi viszonyok terméke, amelyekben kivált az erdő irtását vagy fentartását illetőleg *visszaélések* és passzív magatartás sokkal nagyobb szerepet játszottak, mint a szándékolt, magasabb nézőpontból kiinduló, jól megfontolt beavatkozás. Ekként maradt reánk a mai, sajnos sok helyütt még mindig szinte szentnek tekintett helyzet, amelyben örökösei vagyunk fátlan, száraz, szél-szántotta síkoknak, örökké vándorló homokbucákknak, kiterjedt kopárokknak avagy mihamarább kopárrá váló, sanyargatott területeknek, melyek évről-évre növekvő károkat okoznak. Ennek az állapotnak további fentartása úgy gazdasági, mint szociális és kultúrpolitikai érdekeknek ellentmond. Ez az állapot az, amely ellen most az idő maga rohan ostromra s amelyet tovább fentartani akarni: bűn!

Miután sem természet, sem történet ugrást nem ismer, az új munkát is ott kell folytatni, ahol a 70-es és a teljesen azok szellemében mozgó későbbi törvényhozás az építkezést abbahagyta.

Az akkori törvénykezésnek gócpontját a *véderdőkérésnek* szabályozása képezte.* Az erdőnek a környezetre való befolyásáról hiányoznak ugyan még szabatos megfigyelések, az összefüggés — mint már mondtam — maga is még ködös, inkább csak gyanított, azonban a tapasztalat minden kétséget kizárólag s kézzelfoghatóan bizonyította, hogy nagyon exponált helyeken az erdő eltávolítása káros következményekkel jár. Tanácsosnak látszott tehát az okozati összefüggés ismerete nélkül is, számot vetni a tapasztalati tényekkel s az ilyen erdők fentartását törvény útján biztosítani. Mivel azonban a törvényhozó a véderdő szabatos meghatározását adni nem tudta, az egész európai törvénykezésen végig úgy segített magán, illetve zavarán, hogy lehetőleg *részletesen* jelölte meg azokat a helyzeteket, amelyekben az erdőnek a gát, a *véderdő* szerepe jut. (V. ö. a svájci erdőtörvény 3. vagy a magyar erdőtörvény 2. §-át.)

* Szerző ebben a tanulmányában *véderdő* alatt nem a mi fogalmaink szerint meghatározott véderdőt érti, hanem általában az olyan erdőt, melynek törvényes kényszer útján való fentartása közérdekből megokolt.

Ezek a körülírások nem bizonyultak sem helyeseknek, sem elegendőknek. Sok ízben nem érték el a célt, igen gyakran túllóttak rajta. Ma végre oda lyukadtunk ki velük, hogy az erdész-társadalom egyes köreiből az a vélemény, hogy mivel a véderdő meghatározásának eme módja csődöt mondott, hát — mint pl. Bavier legutóbb írta — egyáltalában nincs is szükség véderdőtörvényre. Paragrafusra! „Ha az erdőirtás tilos és a gazdaság képzett erdőtiszték kezében nyugszik: automatikusan biztosíthatnak az erdő kárgató tulajdonságai.“

Ez az álláspont helyes volna tán erdészeti szempontból, ha már *ma* mindenütt erdő volna, ahol erdőnek kellene lenni. Társadalmi szempontból azonban még ez esetben sem állaná meg helyét.

Szent legyen a véderdő mindenki előtt. Mögötte az egész társadalom változhatatlan akaratának, elhatározásának kell állni. Ez azonban csak törvényben ölthet alakot. Nem paragrafusbálványozás, hanem a véderdő biztonsága kívánja meg ezt.

A véderdő kérdése tehát még ma is központi kérdés, aminthogy — mellesleg megjegyezve — az erdőpolitikának, mint a kultúrpolitika egy fontos részének, csak ez az egy nagy kérdése van. Minden más kérdésünk vagy a gazdasági, vagy a közigazgatási politika keretébe tartozik.

A véderdő kérdésének megoldásától, illetve attól a módszertől, amellyel a kérdést megoldani igyekszünk, függ immár a jövő erdőgazdaságának fejlődése és kulturális értéke.

Véleményem szerint csak egy olyan megoldása van e problémának, mely minden kultúrpolitikai követelménynek megfelel. És ez a véderdőnek oly értelmű meghatározása, amely szerint minden olyan terület, amelyen az erdő a talaj, továbbá a befolyása alatt álló környezet termékenységét biztosítja avagy fokozza: véderdőterület, amelynek beerdősítése, erdőállományának kényszerfentartása, kezelésének

állami felügyelete törvény útján biztosítandó.* Minden más, gazdasági avagy egyéb okokból fenmaradó, vagy a jövőben létesítendő erdő azonban az állami felügyelet, kényszerfentartás stb. befolyásolás alól fölmentendő s — az erdővédelmi szabályok keretén belül — a tulajdonos szabad rendelkezésére bocsátandó.** Az erdő fentartásának kényszere elméletileg csak ott jogosult, ahol az fenti meghatározásom értelmében: véderdő. S az erdő véderdő sokkal szélesebb körben, mint azt eddig az erdőtörvények vallották.

A nehézségeket, amelyekbe e meghatározásból származó feladatok megoldása ütközik, éppúgy ismerem, mint

* Az ilyen értelmű véderdőterület igazságos meghatározása a gyakorlatban módfelett nehéz, sokkal nehezebb, mint a rugalmas, feltétlen erdőtalaj megállapítása. Ettől eltekintve azonban, a véderdőterület (erdőként fentartandó erdőterület) meghatározását még azzal is ki kellene egészíteni, hogy általában fentartandó az erdő, ha a közérdek úgy kívánja.

A véderdőterület meghatározásának fokmérője egyedül az ország érdeke, a *közérdek lehet*. A legutóbbi idők megmutatták, hogy vannak esetek, amikor az ország érdekből a meglévő erdőket az olyan lépés is, amely eddigi felfogás szerint a magánjog legbensőbb szentélyébe való beavatkozásnak minősítettett.

Teszem azt, a *mai* helyzetünkben átmenetileg jogosult lehet még az a felfogás is, amely országos érdekből a meglévő erdőket, ha kell, mind véderdőterületek, vagyis az átmenetileg erdőként fentartandó erdőterületek közé sorozza.

Mindenesetre szükséges azonban, hogy az erdőgazdaság szabad fejlődése érdekében az állam szempontjából szükséges erdőfelügyelet mértéke szabatosan körvonaloztassék, amire különösképen akkor lenne szükség, ha az erdészeti ágazatásról szóló törvény tényleg életbelép.

Szerk.

** Ez a felfogás talán érvényesülhet Svájcban, ahol aránylag csekély kiterjedésű a más gazdasági művelésre alkalmas talaj, nemkülönben normális viszonyok között, amikor minden erdőtalajt *erdő* borít s egyéb közérdekű szempontok ezt nem gátolják, minálunk azonban, ahol különösen ebben a megbeszített ország-részben ezek az erdők tartják a lelket a még vegetáló erdőgazdaságban, manapság veszedelemmel járna ennek az elvnek ilyen szabadelvű keresztülvitele. *Ilyen szabadelvűség volt a magánerdők elpusztulásának elősegítője.*

Egyébiránt elvileg teljes merevséggel elzárkózni ez elől a felfogás elől sem lehetséges, azonban ez az állapot minálunk *talán csak évszázadok múlva következhetik be*, amikor az előlemlített helytelen erdőelosztás céltudatos tervszerűséggel törvényes beavatkozással fokozatosan helyesbítést nyer s amikor visszahódítatnak mindama földterületek, amelyeken igazság szerint ma erdőnek kellene állni.

(Szerk.)

azt az ellentállást, melyet a megvalósítás érdekében súlyos harcokban kell megtörni. Hiszen amit az idő ma tőlünk vár és követel, nem egyéb, mint új honfoglalás racionális alapon, az erély azonban, amellyel megvalósítani igyekszünk, mércéje lesz kötelességérzetünk fokának.

Nehézségeket fog egy ideig még az a tény is okozni, hogy míg az erdőgazdaság mellékesebb kérdéseiben is egész halom tudományos megfigyelés áll már rendelkezésünkre, addig éppen azon a téren, amelyen a véderdőtörvénykezésnek kell fegyvert, bizonyítékokat keresni, eddig alig tetgette néhány sovány fűszál magányos életét. Engler tanár legutóbbi nagy műve (Der Einfluss des Waldes auf den Wasserstand) e téren új korszak kapuit tárta fel s hinni akarjuk, hogy ezentúl az erdőről magáról s környezetének befolyásolásáról nemcsak többet fogunk hallani, hanem mielőbb sikerül a véderdő gyakorlati meghatározását, kijelölését exakt módszerek alkalmazásához kötni.

Jól megszervezett, céltudatos munkával, szívós kitarással oda kell azután hatnunk, hogy a kopároknak s oly, jelenleg mezőgazdasági célokat szolgáló területeknek sürgős, nagyszabású beerdősítése, amelyeknek erdőgazdasági használatára az ország, illetve a vidék érdekében áll, lehetővé tétessék.

A terv keresztülvitele — átmeneti torzsalkodásoktól eltekintve — végeredményben mégis meg fogja szüntetni az erdő- és mezőgazdaság közötti ellentéteket. A véderdőnek elismert erdő tisztelet tárgyát kell hogy képezze a nép előtt. (Ahol ez még nincs így, bele kell nevelni a véderdő iránti megbecsülést.) Tudnia kell, hogy tőle saját jóléte is függ s akkor azzal szemben nem fog többé jogosulatlan igényeket támasztani. Az ellentétek megszüntével megszűnik az ellen-szenv is.

Magától szűnik meg az ilyen megoldás esetén azonban egy, az erdőgazdasági politikában eleddig igen sokat vitatott kérdés fölvetésének szükségessége is: az eddigi törvénykezés értelmében nem véderdőjellegű erdők osztályozásának s bánásmódjának kérdése.

Mindkét módszer, melyet az európai gyakorlat, illetve erdőtörvénykezés e kérdés megoldásánál alkalmazott, nagyban hozzájárult az ellentétek kiélesítéséhez, a mai helyzet létrejöttéhez.

Az egyik mód tudvalevőleg az volt s Svájc is ezt alkalmazta, hogy ezen erdők kezelését egyébként nem befolyásolták, csupán minden további erdőirtást tiltottak el.* Mérvadó volt idevonatkozóan az a nézet, hogy az ország erdőterülete elérte azt a minimális határt, amelyen alul már csak pusztulás útjára lehet jutni.

Mondanom sem kell, hogy ily törvény szükségszerűen egyenetlenséget szít, ha nem tervszerű erdőeloszlásnál mint spanyolsizma alkalmaztatik. Itt Svájcban figyelhetjük meg legjobban hatását.

Dacára minden szigornak, a „sizma“ keretén kívül eső kopár erdősítés kérdése még mindig vajudik s az ország érdekei nem eléggé védetnek. Másrészt a 80-as és 90-es években nagy kiterjedésű buja mezőket erdősítettek be a kivándorlás folytán elnéptelenedett völgyekben. S íme, jött a háború s vele oly szükség és nyomor, mint amelyet Svájc története még nem ismert. Az ország éhezett s a gazdák e foglалásokat visszakérték... Megtagadtatott! Nem gazdasági érveléssel, hiszen még a fiatalosokat is óriás nyereséggel lehetett volna értékesíteni. Nem! Az erdőtörvény ama cikkelyére való hivatkozással, hogy Svájc erdőterületét csökkenteni nem szabad. A törvényhozó eme intézkedése eredetileg egész más területre vonatkozott, mint amelyen az utóbbi erdő áll, de a merev végrehajtás győzött.

* Az erdő mint tőke sajátságos természeténél fogva úgy birtokosára, mint a közre mézve akkor bír a legnagyobb értékkel, ha az erdőtőke sajátságos természetének megfelelően egyenletes tartamos használatokat, állandó jövedelmezőséget nyújt. Ennélfogva helyes, az erdőbirtokos magánérdekével szerencsésen összeegyeztethető, a fogyasztóközönségre, az államra rendkívül fontos közérdek, hogy minden erdő, tekintet nélkül tulajminőségére e tőke nem különös sajátságainak megfelelően rendszeresen kezelbessék. Egy faállományától megfosztott erdő birtokosára mézve évtizedeken át csak teher, az államra, a fogyasztóközönségre nézve értéktelen objektum. Közérdekből megokolható tehát az az állásfoglalás, amely további *ésszerű* korlátok bevezetését célozza. (Szerk.)

Helyes erdőtörvénykezés útján elérjük céljainkat a nélkül is, hogy más érdekeket fölösleges módon háttérbe szorítunk s az erdőt mások szemében ily helyeken gyűlöletessé alacsonyítjuk. Minél inkább respektáljuk mások érdekeit, annál inkább követelhetjük a mi igényeink méltatását, munkánk becsbentartását.

Azonban nemcsak az ilyen merevségnek, hanem az úgynevezett s erdőgazdagabb országokban inaugurált bajor rendszernek is megvannak a maga káros következményei. (Ezen épült a magyar erdőtörvény is fel.) Ez a nem véderdő-jellegű erdőkben az irtást csak ott tiltja, hol az erdő „abszolút” erdőtalajon áll. Abszolút erdőtalajnak a magyar erdőtörvény például a futóhomokot s a más gazdasági célokra alkalmatlan földet tartja.

Nemcsak az ilyen rugalmas intézkedések, hanem sokkal gerincesebb törvények eredménye is jórésben attól a szellemtől függ, amely a kivitel felett lebeg. Csoda-e, hogy az elmúlt évtizedek eredménye az volt, hogy a kiszabott korlátok túlbőnek bizonyultak? Azonban lelkiismeretesebb alkalmazása sem elégíthetett volna ki, mert nemcsak az fontos, hogy milyen talajon áll az erdő, hanem tán még fontosabb, milyen hatással lenne eltávolítása az általa oly sok tekintetben befolyásolt környezetre. (Einflussgebiet.) Így aztán ez a módszer minden elméleti elsőbbsége dacára többet ártott, mint a sokkal szűkebb látókörű svájci módszer.

Veszélyesnek bizonyult továbbá az az illogizmus is, amellyel esetleg jogosult gazdasági előnyök, könnyítések nyújthatása érdekében eddigelé véd- és abszoluttalajú erdő között mélyreható minőségbeli különbséget tettek. Ilyen különbség nem létezik* s mesterkéltn felállítására megbosszulta magát. Az erdő mindenütt véderdő, ahol a talaj a lombsátor védelme nélkül szenved, avagy a környezetet veszélyezteti.

Az általam javasolt véderdő-rendszer minden erőltetett, nem természetes beosztást fölöslegessé tesz s mivel a termé-

* Illetőleg az elválasztó határvonal sok esetben nehezen állapítható meg. (Szerk.)

szetadta viszonyokhoz alkalmazkodik, a felsorolt veszélyeket sem tartalmazza. Ellenben s ezt senki sem fogja elvitatni, automatikusan oldja meg általános állami felügyelet útján a többtermelés kérdését s ha mindjárt nem is ígér a jövő erdészének paradicsomot, mindenesetre békességet fog nyújtani.

Azonban egy kényes kérdés rendezését fogja ez az általános állami felügyelet szükségessé tenni. Az erdészeti szakképzés vajudó kérdésének alapos elintézését.* Mert ha nem sikerül ezt az erdőhasználat s kereskedelmi ismeretek irányában kibővíteni, minden ízében gazdasági szellemmel átítatni, akkor az „általános felügyelet“ is csődöt fog mondani. Leghamarább a magánerdőnél fog hajótörést szenvedni. Nem annyira azért, mert a tulajdonosok már elvből is kézzel-lábbal kapálódznak minden felsőbbbségi beavatkozás ellen, hanem mert ez a beavatkozás — ha nem helyesen képzett közegek útján gyakoroltatik — nagyobb kárral jár, nagyobb áldozatokat szokott követelni, mint amilyen előnyöket a „szakszerűbb“ műszaki üzemvezetés tud nyújtani. Ezért félnek a beavatkozástól. E téren sok a pótolni és javítani való, a tatarozás és átalakítás munkájával tovább késlekedni nem szabad.

(Folytatása következik.)

* Erre a kérdésre a lehetőséghez képest mielőbb külön cikk keretében óhajtunk kiterjeszkedni.